

AJALOO PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM

NÄIDISÜLESANDED (75 punkti)

ARUTLUS (15p)

Kirjuta seotud jutuke. Püüa arutluse käigus vastata allpooltoodud küsimustele. Pea meeles, et Sinu poolt kirjutatud jutuke ei tohi endast kujutada ainult lühikesi vastuseid küsimustele, vaid peab moodustama seotud terviku koos sissejuhatuse ja lõppsõnaga.

Järgnevalt on pakutud näidetena erinevaid teemasid:

1. Eesti kultuurielu nõukogude võimu aastail.

- Milline oli ideoloogiline surve? Too näiteid.
- Kuidas toimus valikuline kultuuripärandi hävitamine? Too näiteid.
- Miks nõukogude valitsus selliseid abinõusid rakendas?
- Kuidas toimus venestamine?
- Millise hinnangu annad kultuurielule arengule Eestis nõukogude võimu ajal?

2. Eesti Vabariigi majanduselu raskusi ja võite (1920 – 1940).

- Milline oli Eesti majanduslik olukord tsaari Venemaa koosseisus?
- Mis raskused tekkisid Eesti majandusel peale iseseisvumist?
- Kuidas mõjutas 1929. a. puhkenud ülemaailmne majanduskriis Eesti majandust?
- Milliseks kujunes Eesti majandus 1930. aastate lõpuks?
- Anna hinnang Eesti majanduse arengule Eesti Vabariigi perioodil.

3. Mis viis Lähis – Ida kriisini?

- Kuidas mõjutas Palestiina arengut Suurbritannia ülemvõim?
- Millised vastuolud tekkisid seoses ÜRO 1947. aasta otsusega Palestiina jagada?
- Kuidas sekkusid teised riigid kriisi?
- Kuidas mõjutas kriisi Iisraeli ja Egiptuse vahel Camp Davidis sõlmitud separaatrahu?
- Milles seisneb kriis tänapäeval ja kuidas on Sinu hinnangul võimalik kriisi lõpetada?

4. Milles seisnes külma sõja erilisus?

- Mis olid külma sõja põhjused?
- Mis riigid olid külma sõja osapoolteks?
- Mis olid sõja olulisemad sündmused/kriisid?
- Kas külma sõda oli vältimatu?
- Millega külma sõda lõppes?

5. Miks muutus 1934. aastal Eesti Vabariigis valitsemiskord?

- Mis iseloomustas demokraatlikku Eestit 1918 – 1934?
- Miks oli Eesti sisepoliitika ebastabiilne?
- Miks toimus 1934. aastal riigipööre?
- Milliseid muutusi tõi kaasa presidentaalne valitsemisviis?
- Millise hinnangu annad vaarikivale ajastule? Kelle huvidele vaarikiv ajastu vastas?

6. Miks puhkes Teine maailmasõda

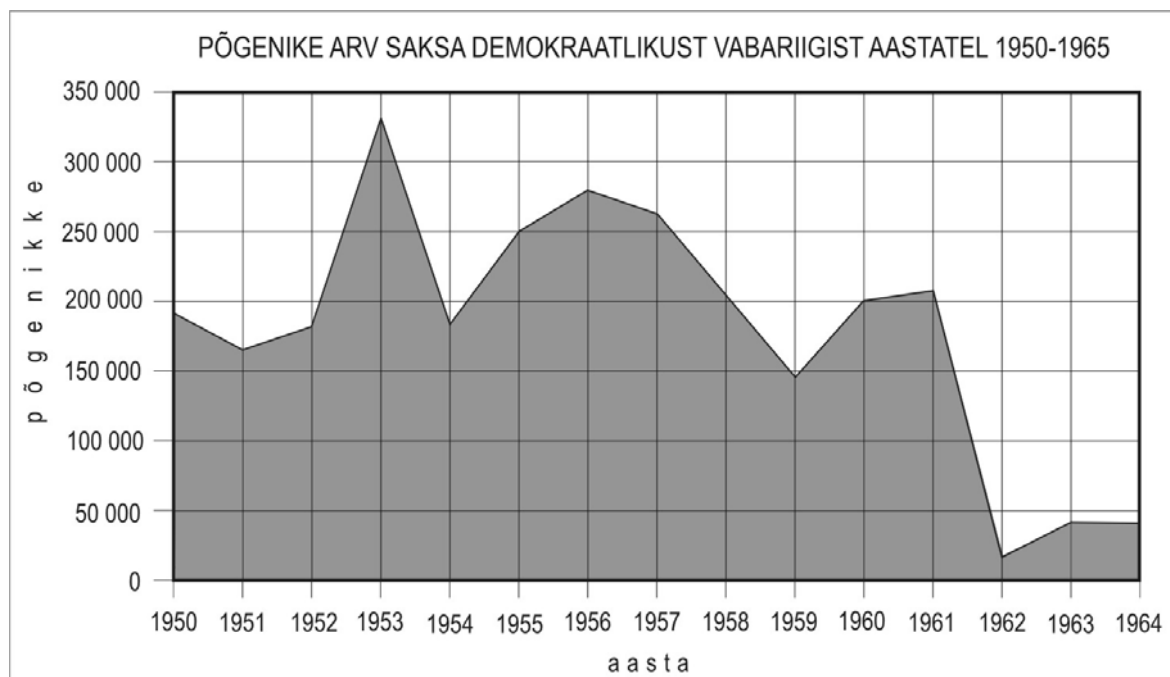
- Millised olid sõjakate suurriikide Jaapani, Itaalia, Saksamaa ja NSV Liidu eesmärgid 1930. aastate lõpul?
- Miks pooldasid Suurbritannia ja Prantsusmaa 1938. aastal lepituspoliitikat, kuid hiljem loobusid sellest?
- Millised olid Hitleri esimesed sammud Suur-Saksamaa idee elluviimisel?
- Miks sai võimalikuks MRP sõlmimine? Mida andis leping Saksamaale ja NSV Liidule?
- Mis on sinu hinnangul peamine põhjus, et puhkes Teine maailmasõda?

7. Mis mõjutas kõige enam kultuuri arengut 20. sajandil?

Kas 20. sajandi kultuuri arengut mõjutas kõige enam massikultuuri teke, teaduse ja tehnika saavutused, tippkultuuri laiem kättesaadavus, massikommunikatsiooni teke või muu?

ALLIKAÜLESANDED

1. DIAGRAMMI ANALÜÜS

1. Millisel aastal põgenes Ida-Saksamaalt kõige rohkem inimesi? (1p)

Kõige rohkem inimesi põgenes aastal.

Milliste sündmustega oli see põgenemine seotud? Nimeta üks. (1 p)

Põgenemine oli seotud

2. Millal toimus järsk põgenike arvu langus? (1p)

Põgenike arv langes järsult aastal.

Millega seda põhjendada? (1 p)

.....

3. Miks põgenesid inimesed Ida-Saksamaalt? Nimeta kolm põhjust. (3 p)

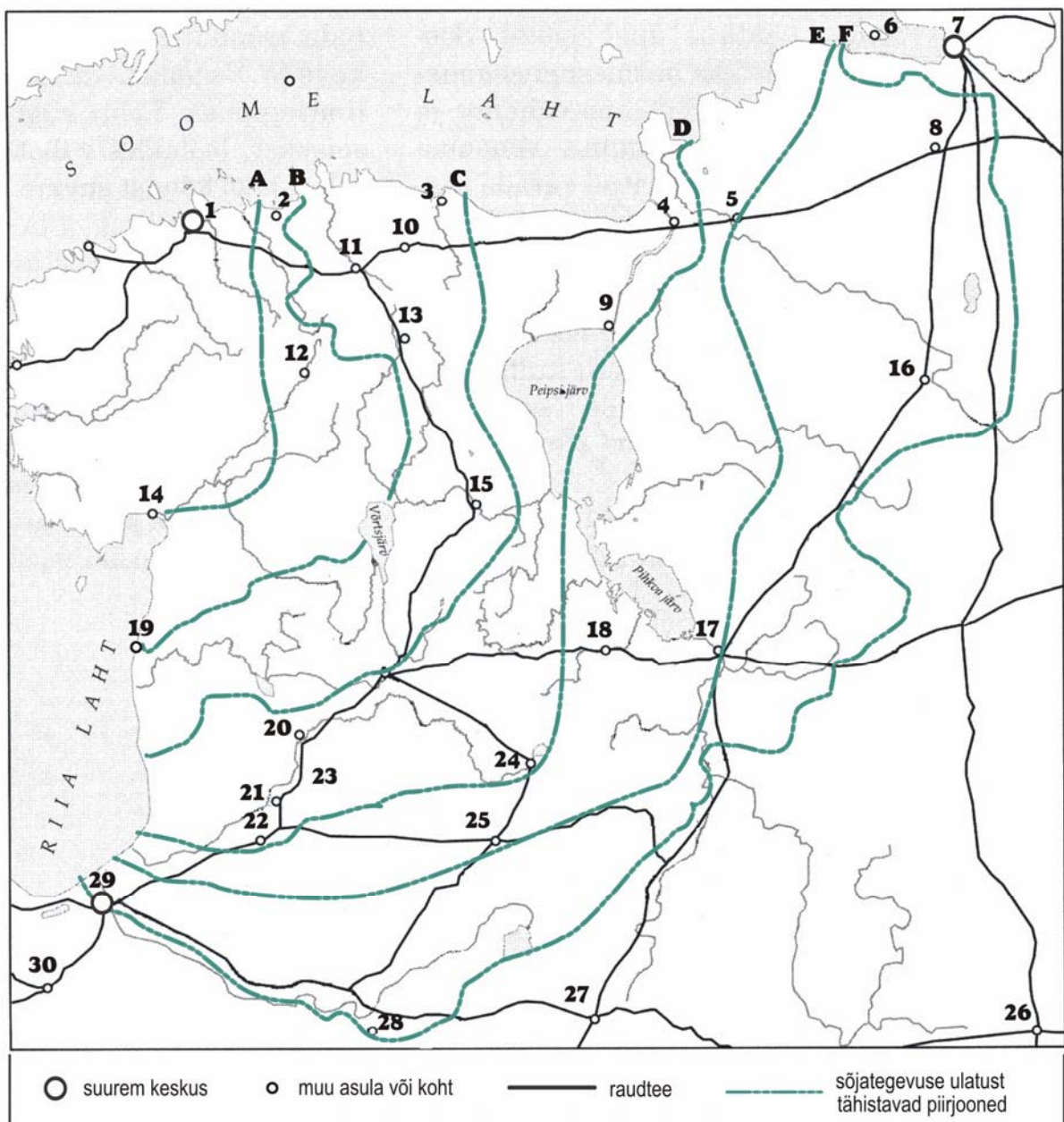
- a)
- b)
- c)

2. TÖÖ KAARDIGA

1) EESTI VABADUSSÕDA. (8 p).

Vastamiseks kasuta Ajaloo atlast põhikoolile ja oma teadmisi.

Eesti Vabadussõda 1918-1920

1. Leia kontuurkaardil numbritaega tähistatud linnade hulgast õige vastus. Märki vastusena linna tähistav number. (2 p)

a) linn, kus toimusid Landeswehri sõja otsustavad lahingud

b) linn, kus sõlmiti Eesti-Vene rahuleping

2. Leia kontuurkaardil tähtedega tähistatud sõjatandri piirjoonte hulgast õige. Märki vastusena piirjoont tähistav täht. (2 p)

Eesti vägede kaugeimat edasitungi piiri tähistab

Punaarmee kaugeimat edasitungi piiri tähistab

3. Kas Punaarmee poolt vallutatud piirkonda jäi ka sinu kodukant? Tähistä sobiv vastus ristikesega. (1 p)

JA EI

Millises linnas või vallas sinu kodu asub

4. Miks võideti Vabadussõda? (1 p)

.....

5. Milles seisneb Tartu rahu tähtsus? (2 p)

1)

2)

2) EUROOPA POLIITILINE KAART TEISE MAAILMASÕJA AJAL JA JÄREL (7 P)

1. Võrdle Euroopa kaarte atlasest (lk 80 ja 86). Leia kolm üldist muutust. (3 p)

1)

2).....

3).....

2. Nimeta kaks iseseisvat riiki, mis kaotasid suveräänsuse 1945. aasta lõpuks. (1 p)

1) 2)

3. Nimeta kaks riiki, mille territoorium vähenes Teise maailmasõja tagajärjel. (1 p)

1) 2)

4. Kuidas muutus Saksamaa poliitiline kaart Teise maailmasõja järel? (1 p)

.....

5. Nimeta riik, mille territoorium ja mõjuvõim laienes II maailmasõja tagajärjel enim. Selgita, kuidas see toimus. (1 p)

3. PILDI VÕI FOTO ANALÜÜS

Millist sündmust kujutatakse fotol? (1 p)

Missugune tähtsus oli sellel sündmusel Eesti taasiseseisvumise protsessis? (1 p)

Missugusest ajaloolisest sündmusest 50 aasta möödumist tähistati? (1 p)

Kuidas see viiekümne aasta tagune sündmus on mõjutanud Eesti saatust? (1p)

4. TEKSTI JA SKEEMI ANALÜÜS

Vasta allikateksti ja oma teadmiste põhjal.

Väljavõte Asutava Kogu poolt 10. okt. 1919. a. vastuvõetud seadusest.

1. Võõrandatav maa ja inventaar.

§ 1. Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatakse riigi omanduseks kõik Eesti vabariigi piirides olevad mõisad ja maad, /---/

§ 21. Esimestena saavad maad: 1) kodanikud, kes Eesti vabastussõjas väerinnal iseäralikku vahvust on näidanud; 2) sõdurid, kes vabastussõja võitlustes vigastatud; 3) vabastussõjas langenud sõdurite perekonnad; 4) sõdurid, kes vabastussõjas tegevusest vaenlase vastu osa võtnud, silmas pidades tegevuse kestust.

Talude jaotumine suuruse järgi 1920. aastatel

§ 24. Kehvemalele maatarvitajatele annab riik abi ehituste, inventaari muretsemise ja maaparanduse jaoks pikaajalise kustutatava laenu näol. Suuremaulatuselised ja põhjalikumad maaparandused tehakse riigi ehk omavalitsuse kulul ja korraldusel.

Eesti omariikluse arengust. Dokumentide kogumik. Tallinn, 2002, 11.

1. Mis seadusega on tegemist? (1 p)

.....

2. Miks said Vabadussõjas võidelnud eelisjärjekorras maad? (1 p)

.....

3. Kuidas lubas riik aidata kehvemaid talupoegi? Esita üks näide. (1 p)

.....

4. Mis talusid oli 1920. aastate lõpus kõige enam? (1 p)

.....

5. Milline oli antud seaduse tähtsus Eesti Vabariigi ajaloos? Kas seadus täitis oma eesmärgi?(2 p)

ERINEVAD ÜLESANDED

1. AJALOOLISTE ISIKUTE TUNDMINE

1) Ühenda õiged paarid. (3p)

Kõik õiged 3 p, 2-3 õiget 2 p, 1-2 õige 1p.

Ühiskonnaelu liberaliseerimine, kommunismi ootus lähitulevikus.	B. Jeltsin
Seisak, Praha kevade mahasurumine.	M. Gorbatšov
Industrialiseerimine ja kollektiviseerimine, isikukultus.	N. Hruštšov
Uut moodi mõtlemine välispoliitikas, relvastuse vähendamise kava.	L. Brežnev
Võõrvägede väljaviimine Eestist.	J. Stalin

2) Millist ajaloolist isikut on tutvustatud?

NSV Liidu riigijuht, kes mõistis hukka Stalini isikukultuse ja leevendas vägivaldapolitiikat.

.....

SVL riigijuht, kes pani aluse saksa majandusimele ja arendas tihedat koostööd lääneriikidega.

.....
USA riigijuht, kes tõi riigi välja majanduskriisist rakendades uut kurssi.

.....
Eesti poliitik, kes juhtis läbirääkimisi Tartu rahu sõlmimiseks.

.....
3) Millega on Eesti ajaloos silma paistnud: (4 p)

Johan Laidoner (2 p)

1)

2)

Jaan Poska (2 p)

1)

2)

2. VÕRDLEMINE

Võrdle Eesti Vabariigi valitsemist 1920. ja 1930. aastatel. Vali loendist ja kanna tabeli igasse lahtrisse üks perioodile iseloomulik joon. (2p) Punkti annab erinevate perioodide vastava iseloomuliku joone tundmine.

	1920.—1933. a	1934.-1937.a
Seadusandlik võim
Kodanikuvabadused

3. KIRJELDAMINE, ISELOOMULIKE JOONTE VÄLJATOOMINE:

1) Missugust muutust pead kõige olulisemaks? Põhjenda vastust. (2p)

Seisukoht 1 p, koos põhjendusega 2 p.

Seadusandlik organ oli riigikogu; riigikogu oli laiali saadetud; seadusi andis välja peaminister; noorsoo- organisatsioonide üle kehtis riigi kontroll; kodanike vabadusi piiras riigis kehtestatud kaitseseisukord; toimusid vabad valimised.

Muutus

Põhjendus

2) Leia loetelust kolm käsumajandusele iseloomulikku joont. Tähistage need ristikesega. (3p) Rohkem kui kolme iseloomuliku joone märkimine annab 0 p.

- o turumajandus
- o industrialiseerimine
- o eraettevõtlus
- o põllumajanduse kollektiviseerimine / kolhoseerimine
- o riiklik plaanimajandus

Millised olid käsumajanduse rakendamise tagajärjed Eesti ühiskonnale? (2 p)

- 1)
- 2)

. Milline oli Esimese maailmasõja mõju suurriikide majandusele? (2 p)

USA:

Prantsusmaa:

3) Esita 1929. aastal USAs alanud majanduskriisi põhjused (miks puhkes), tunnused (milles kriis väljendub) ja kriisi ületamise teed (kuidas toimus kriisist väljumine). Tähistage oma valik vastavas lahtris ristikesega. (6 p)

	kriisi põhjused	kriisi tunnused	kriisist väljumise teed
ettevõtted läksid pankrotti ja lõpetasid töö			
kaupu toodeti rohkem, kui inimesed osta jaksasid			
riik hakkas töötutele korraldama hädaabitöid			
inimeste ebamajanduslikkus, võeti palju laene ja osteti aktsiaid			
riik reguleeris majandust			
miljonid inimesed jäid töötuks ja sattusid raskesse majanduslikku olukorda			

4. MÕISTETE TUNDMINE JA SELGITAMINE

Selgita mõiste või nähtus ja too seda iseloomustav näide XX sajandi ajaloost. (6p)

Isikukultus –

Näide -

Referendum –

Näide -

Repressioon -

Näide –

5. ORIENTEERUMINE AJALOOLISES AJAS: Millisesse ajaperioodi kuulub? Mis toimus enne, mis pärast?

1) Millise kümnendi majanduselu Eesti Vabariigis iseloomustatakse? Majanduselu sellele perioodile iseloomulik joon vii noolega õigesse lahtrisse. (4 p)

1920. aastatel	Iseloomulik EV majandusele	1930. aastatel
	Riigi aktiivne sekkumine majandusellu.	
	Algas asundustalude rajamine.	
	Eesti oli muutumas põllumajanduslikust maast tööstusriigiks.	
	Riigi vähene sekkumine majandusellu.	

2) Milliseid tehnikasaavutusi võeti Euroopas massiliselt kasutusele enne või pärast Teist maailmasõda. Märki vastus ristikesega. (2 p)

1-2 õiget 1 p; 4-5 õiget 2 p. Vastused ei jagune tulpade vahel võrdselt.

Enne Teist maailmasõda	Tarbekaubad	Pärast Teist maailmasõda
	videomagnetofon	
	raadio	
	tramm	
	grammofon	
	personaalarvuti	
	auto	

3) Järjesta sündmused. Lisa number sündmuse ette, alusta ajaliselt kaugeimast. (2p)

- riigikogu ja presidendi valimine
- fosforiidikampaania
- liitumine Euroopa Liiduga
- suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmine
- taasiseseisvumine
- võõrvägede väljaviimine

6. HINNANGU ANDMINE, OTSUSTAMINE

1) Millised olid Rahvasteliidu (RL) ülesanded? (1 p)

.....

Kuidas RL täitis / või ei suutnud täita oma ülesandeid rahvusvahelises poliitikas? Anna omapoolne hinnang ja too üks näide selle toetuseks. (1 p)

.....

2) Eesti Vabariik oli 1934. aastani demokraatlik parlamentaarne vabariik ja pärast seda autoritaarne presidentaalne vabariik. Mõlemal perioodil võib sisepoliitilises elus leida nii häid kui ka halbu külgi. Too vastavaid näiteid. (4p)

Sisepoliitiline elu 1920 – 1934:

Positiivne:

.....

Negatiivne:

.....

Sisepoliitiline elu 1934 – 1939:

Positiivne:

.....

Negatiivne:

.....

3) Mis sündmus Eesti Vabariigi ajast (1918 – 1940) või kodukandi ajaloost on sinu hinnangul jäänud kõige eredamalt rahva ajaloolisesse mällu? Nimeta sündmus ja selgita miks. (2 p)

.....

4) Vali ise näide

Too üks näide eesti kultuuri arengu kohta 1918.-1939. a. järgmistes valdkondades: (4p)

Haridus

Rahvuslik kõrgkultuur

Isetegevus

Sport

7. SEOSTAMINE. PÕHJUS JA TAGAJÄRG

1) Nimeta kaks pinget või kriisikollet külma sõja ajal. Kes olid osapooled ja mis oli kriisi peamine põhjus? Kuidas see lahenes? (6p)

kriisikolle ja osapooled	põhjus	tulemus

2). Ühenda paarid

Ühenda joonega õiged paarid. (3 p)

A. Einstein	autode konveierliini kasutuselevõtja
H. Ford	kirjanik
C. Chaplin	maalikunstnik
S. Dali	relatiivsusteooria avastaja
E. M. Remarque	filmilavastaja- näitleja
	televiisori leiutaja